

LÁRUS EINARSON
5. juni 1902 – 14. august 1969

LÁRUS EINARSON

5. juni 1902 – 14. august 1969

Da professor Lárus Einarson døde 14. august 1969, mistede Aarhus Universitet en af sine pionerer. I 33 år var han professor i anatomi og i 31 af de 33 år, han var i virksomhed, ene professor i faget.

Lárus Einarson var født i Reykjavik i 1902 og forblev hele sit liv islandsk statsborger og følelsesmæssigt knyttet til sit fædreland. Det må have været en dyb glæde for ham, da Islands Universitet promoverede ham til doctor medicinae honoris causa i 1961.

Efter islandsk studentereksamen i 1922 studerede han i Reykjavik og tog medicinsk embedseksamen der i 1928. Herefter søgte han ud til velrenommerede forskningsinstitutioner. Efter en tid som assistent ved det anatomiske institut ved Københavns Universitet følger studieophold ved Anatomische Anstalt i München (1929-30), det fysiologiske institut ved Harvard University i Boston, og det anatomiske institut ved John Hopkins University i Baltimore (1930-32). Herefter er han videnskabelig medarbejder ved Bispebjerg Hospitals patologiske institut 1932-33, docent ved universitetet i Reykjavik og reservelæge og hjernehistolog ved sindssygehospitalet Nyi Kleppur (1933-35), men vender så varigt tilbage til Danmark. Efter en periode som assistent ved Københavns Universitets psykiatriske laboratorium udnævnes han til professor i anatomi ved Aarhus Universitet i 1936.

Der ventede ham her den krævende, men vel nok også fristende opgave, så godt som ud af intet at skabe et institut, en forskningstradition og en ny undervisning i et af de største lægevidenskabelige fag. Den store opgave lykkedes og instituttet er i dag en institution, som, omend ikke fuldt dimensioneret for de exceptionelle krav, der stilles til den, dog i internationalt perspektiv tåler sammenligning med institutioner, udviklet over meget længere tidsrum.

Det mest iøjnefaldende ydre tegn på instituttets vækst repræsenteres af de nye institutbygninger, som i 1959 afløste de kummerlige lokaler, i hvilke instituttet i over tyve år havde måttet eksistere. Einarson præciserede imidlertid, at de nye bygninger kun skulle betragtes som et første trin i en videre udvikling. Rigtigheden af dette syn har fundet sin bekræftelse; projekteringsarbejdet for den videre udbygning er nu i gang. Den efter forholdene i halvtredserne ret rummeligt dimensionerede institutbygning har været en væsentlig forudsætning for den stabsudvidelse, som i sig selv kan give kraft til den videre vækst.

Med det institut, Einarson byggede op, sigtede han mod at skabe en ramme

om effektiv, moderne gruppeundervisning i anatomi. Det var hans erklærede sorg, at den ukontrollerede tilgang af studenter lagde mange af hans drømme og intentioner øde på dette punkt. Han bar den enorme eksamensbyrde indtil sin død, men i dyb bekymring over den deletære virkning på instituttets videnskabelige liv.

Einarsons forelæsninger var præget af akademisk grundighed og meget skattet af de studenter, som evnede at følge ham; deres løn – udover det faglige – var også at blive delagtiggjort i et rigt anekdotisk stof, som blev meddelt på humorfyldt måde.

Som den unge Lárus Einarsons trang til at opsøge lærdomscentre, nære og fjerne, lader ane, nærrede han en aldrig ophørende lidenskab for den videnskabelige forskning. Hans egen forskning var viet nervesystemet og groft set to aspekter: De enkelte nervecellers nukleinsyreindhold og reaktioner, og neuropatologiske emner. Hans neuropatologiske erfaring og sagkyndighed blev udnyttet i hans mangeårige konsulentvirksomhed ved det hjernehistologiske institut ved Statshospitalet i Risskov ved Aarhus. For studiet af de enkelte nerveceller udviklede han især den såkaldte gallocyanin-kromalunmetode, som nu anvendes over hele verden. Han bidrog også til udvikling af cytototometrisk apparatur, som har fået stor udbredelse. Disse metodologiske forsøg og resultater var imidlertid ikke noget egentlig mål i sig selv, men sigtede mod en analyse af nervecellers funktion. Funktionel anatomi var hans primære interesse, og ikke blot en interesse, men et program, ja et budskab, som han bragte videre til andre gennem foredrag og artikler.

Trods den undervisningsmæssige og administrative byrde, som blev lagt på Einarson, og som især i de sidste fire-fem år af hans liv gjorde det svært for ham at finde ro til forskning, efterlader han sig dog en publikationsliste, som vidner om uophørlig aktivitet. Med næsten bemærkelsesværdig regelmæssighed kom der ét à to arbejder fra hans hånd pr. år fra 1932 til 1969 – det sidste manuskript, ét af hans største, blev afsendt få dage før hans død.

Einarson kom til Aarhus med en bred international baggrund og forblev i kontakt med det videnskabelige milieu uden for Aarhus og uden for landets grænser. Han holdt talrige foredrag ved internationale kongresser og i lærde selskaber og var medlem af mange sådanne. Som gæsteprofessor opholdt han sig ved The George Washington University, Washington D.C., USA, i 1957-58. Han var medforfatter af en nordisk lærebog i cytologi og histologi. Henvend 20 gange var han beskikket som officiel opponenter ved doktordisputatser. Fra hans egen institution udgik der en halv snes disputatser, alle præget af Einarsons inspiration og metoder.

Her bør det nævnes, at en hård skæbne flere gange ramte det anatomiske institut i Einarsons tid, derved, at lovende, allerede avancerede medarbejdere pludselig blev revet bort. Einarson tog sig disse tragedier overordentlig nær, og de bidrog også i høj grad til igen og igen at vælte ansvar og initiativ over på ham selv.

De sidste par år før Einarsons død viste der sig tegn til en afgjort ændring i det anatomiske instituts situation. Bevilling af to nye professorater i faget og betydelig tilgang i de øvrige stillingskategorier lod ane, at Einarson skulle komme til at opleve en afgørende vækst inden for det institut, som han havde bygget op gennem 30 år. Med vemod må det konstateres, at han ikke skulle få glæden af at nyde en fortjent periode som emeritus inden for sit institut. Befriet for de daglige forpligtelser ville han højst sandsynligt have kunnet levere nye bidrag til den anatomiske videnskab. Blandt andet havde han før sin død påbegyndt en yderligere forbedring af sin metode til nervecellernes farvning.

Einarson skal vel karakteriseres som pykniker, det gjorde han i hvert fald selv. Han var en farverig personlighed. Blandt sine mange venner både inden for og uden for de lægevidenskabelige kredse var han, selv trofast og underholdende ven, elsket og vil blive savnet og mindet. Visselig kunne han, når en sag harmede ham, give kraftigt udtryk for et standpunkt, men enhver der kendte ham vidste, endog ved eksamensbordet, at det var sagen det gjaldt, ikke personen, og at den ret tordnende vrede hurtigt ville vige for det forsonende og charmerende smil, ja, for en næsten ydmyg mildhed.

Måske var det bare på ét punkt, hvor professor Einarson var ubøjelig: Atter og atter stod han op og talte om den videnskabelige forsknings betydning for et sandt universitet. Hans appel har nået nye kredse af unge forskere og vil føres videre. Måske skal dette hans *praetereo censea* vise sig at være det allerværdigste, vigtigste og varigste monument professor Lárus Einarson efterlader sig.

Th. Blackstad